

RAQOBATBARDOSH MAHSULOTLAR EKSPORTINI OSHIRISH**ORQALI IQTISODIY O'SISHGA ERISHISH YO'LLARI****Bobokulov Abbosjon Alisher o'g'li**

Buxoro Innovatsiyalar Univerisiteti

2-boshqich magistratura talabasi

Anotatsiya: Ushbu maqola O'zbekiston iqtisodiyotida raqobatbardosh mahsulotlar eksportini oshirish orqali iqtisodiy o'sishga erishish yo'llarini keng tahlil qiladi. Eksportning iqtisodiy o'sishdagi roli, raqobatbardoshlikni ta'minlash omillari, logistika va infratuzilma muammolari, diversifikatsiya strategiyalari hamda davlat siyosatining ahamiyati yoritiladi. Maqolada innovatsiyalar, sifat standartlari, xalqaro integratsiya va kichik va o'rta korxonalarni qo'llab-quvvatlash kabi muhim jihatlar alohida e'tibor markazida bo'lib, global bozor talablariga moslashish va xalqaro tajribadan foydalanish zarurligi ta'kidlanadi. O'zbekistonning xalqaro bozorda barqaror o'rin egallashi va iqtisodiy barqarorlikka erishishi uchun tizimli islohotlar va strategik yondashuvlar muhimligi xulosa qilinadi.

Kalit so'zlar: Eksport, raqobatbardoshlik, iqtisodiy o'sish, diversifikatsiya, innovatsiyalar, logistika, infratuzilma, sifat standartlari, davlat siyosati, xalqaro integratsiya, kichik va o'rta korxonalar, O'zbekiston iqtisodiyoti.

Global iqtisodiyotda raqobatbardoshlik va eksportning o'sishi milliy iqtisodiyotlarning muvaffaqiyatida muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston kabi rivojlanayotgan davlatlar uchun raqobatbardosh mahsulotlar eksportini oshirish iqtisodiy o'sishni

ta'minlash, xalqaro bozorda barqaror o'rin egallash va ichki ishlab chiqarishni rivojlantirishning asosiy yo'nalishi hisoblanadi. Eksport iqtisodiy o'sishning harakatlantiruvchi kuchi sifatida mahalliy ishlab chiqarishni kengaytiradi, valyuta tushumini oshiradi, yangi bozorlarni ochadi va iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish imkonini beradi. O'zbekiston misolida, an'anaviy xomashyo eksportidan (paxta, gaz, oltin) yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar, masalan, qayta ishlangan qishloq xo'jaligi mahsulotlari, to'qimachilik, texnologik mahsulotlar va xizmatlarga o'tish iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashda strategik ahamiyatga ega. Ushbu maqola raqobatbardosh mahsulotlar eksportini oshirish orqali iqtisodiy o'sishga erishish yo'llarini keng yoritadi, muhim omillar, muammolar va yechimlarni tahlil qiladi.

Eksport iqtisodiy o'sishga bir nechta yo'nalishda ta'sir qiladi. Birinchi navbatda, xalqaro bozorda raqobatlashish mahalliy ishlab chiqaruvchilarni innovatsiyalarga undaydi, mahsulot sifatini oshiradi va ishlab chiqarish jarayonlarini takomillashtiradi. Masalan, O'zbekistonning to'qimachilik sohasi so'nggi yillarda zamonaviy texnologiyalar va ekologik toza ishlab chiqarish usullari tufayli eksport hajmini sezilarli darajada oshirdi. Ikkinchidan, eksportdan tushgan daromadlar infratuzilma loyihalariga, ta'lim va ilmiy-tadqiqot ishlanmalariga investitsiyalarni jalb qiladi, bu esa uzoq muddatli iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi. Uchinchidan, eksport sanoatning kengayishiga va yangi ish o'rinlari yaratilishiga olib keladi, bu ijtimoiy farovonlikni oshiradi va ichki iste'mol quvvatini mustahkamlaydi. Ammo raqobatbardosh eksportni rivojlantirish uchun tizimli islohotlar, strategik rejalashtirish va global bozor talablariga moslashish talab etiladi.

Raqobatbardoshlikni oshirishda mahsulot sifati va xalqaro standartlarga muvofiqligi muhim ahamiyatga ega. Xalqaro bozorda muvaffaqiyat qozonish uchun mahsulotlar ISO, CE yoki boshqa sifat sertifikatlariga ega bo'lishi kerak. O'zbekistonda sifat nazorati tizimlari joriy etilmoqda, ammo ko'plab mahalliy ishlab chiqaruvchilar hali ham global talablarga to'liq javob bera olmaydi. Buning uchun ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish, zamonaviy uskunalar joriy etish va xodimlarning malakasini

oshirish zarur. Masalan, qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportida organik sertifikatlar olish va ekologik toza mahsulotlar ishlab chiqarish global talabning o'sishiga mos keladi. Shu bilan birga, innovatsiyalar va texnologik rivojlanish eksport salohiyatini oshirishda hal qiluvchi omildir. Yuqori texnologiyali mahsulotlar, masalan, elektronika, dasturiy ta'minot yoki muqobil energiya sohasidagi mahsulotlar eksportini rivojlantirish uchun ilmiy-tadqiqot va ishlanmalarga (R&D) investitsiyalarni ko'paytirish lozim. Xususiy sektor va davlat hamkorligi bu jarayonda muhim rol o'ynaydi, chunki davlat ilmiy loyihalarni moliyalashtirsa, xususiy sektor ularni bozorga chiqarishda faol ishtirok etadi.

Logistika va infratuzilma eksportning muvaffaqiyatida muhim omildir. O'zbekistonning dengizga chiqish imkoni yo'qligi va qo'shni davlatlar bilan transport koridorlaridagi muammolar eksport xarajatlarini oshiradi. Temir yo'l, avtomobil yo'llari va port infratuzilmasini rivojlantirish, xalqaro logistika kompaniyalari bilan hamkorlikni kengaytirish bu muammoni hal qilishda muhimdir. “Yangi O'zbekiston” strategiyasi doirasida Xitoy-Yevropa temir yo'l koridori kabi loyihalar eksport xarajatlarini kamaytirish va yangi bozorlarga kirish imkonini beradi. Shu bilan birga, eksportni diversifikatsiya qilish iqtisodiy o'sishni ta'minlashda strategik ahamiyatga ega. O'zbekiston iqtisodiyoti uzoq vaqt xomashyo eksportiga tayangan, ammo bu model uzoq muddatda barqaror emas. Diversifikatsiya mahsulot turlarini va eksport bozorlarini kengaytirishni anglatadi. Yevropa Ittifoqi, Janubiy Koreya, Hindiston va Yaqin Sharq kabi yangi bozorlarga kirish eksport hajmini oshirish uchun katta imkoniyatlar ochadi. Qishloq xo'jaligi mahsulotlari, ayniqsa, meva-sabzavot, yong'oq va qayta ishlangan oziq-ovqat eksporti organik mahsulotlarga global talabning o'sishi tufayli raqobatbardoshlikni oshirish imkonini beradi. To'qimachilik, kimyo va mashinasozlik kabi sohalarda yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishga e'tibor qaratish esa iqtisodiyotni xomashyo qaramligidan xalos qiladi.

Davlat siyosati raqobatbardosh eksportni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbekistonda eksportni qo'llab-quvvatlash uchun soliq imtiyozlari, subsidiyalar va

eksport krediti dasturlari joriy etilgan, ammo bu chora-tadbirlarning samaradorligini oshirish uchun byurokratik to'siqlarni kamaytirish, bojxona tartib-qoidalarini soddalashtirish va xalqaro savdo shartnomalarini imzalash zarur. Kichik va o'rta korxonalar (KOK) eksport faoliyatiga jalb qilinishi iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. KOKlar uchun eksportni sug'urtalash, mikrocredit dasturlari va xalqaro ko'rgazmalarda ishtirok etish imkoniyatlari yaratilishi kerak. Xalqaro integratsiya eksport salohiyatini oshirishda muhimdir. Jahon savdo tashkilotiga (JST) a'zo bo'lish jarayoni, Yevropa Ittifoqi bilan kengaytirilgan hamkorlik bitimi kabi shartnomalar O'zbekiston mahsulotlari uchun bojxona tariflarini kamaytiradi va yangi bozorlarga kirishni osonlashtiradi. Janubiy Koreya va Singapur kabi davlatlarning eksportga yo'naltirilgan strategiyalari O'zbekiston uchun muhim saboq bo'lib, innovatsiyalar, ta'lim va infratuzilmaga sarmoya kiritish orqali qisqa muddatda eksport hajmini oshirish mumkinligini ko'rsatadi.

Raqobatbardosh mahsulotlar eksportini oshirish O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror o'sishi uchun muhim strategiya hisoblanadi. Sifatli mahsulotlar ishlab chiqarish, innovatsiyalarni joriy etish, logistika infratuzilmasini rivojlantirish va eksportni diversifikatsiya qilish bu jarayonning asosiy yo'nalishlaridir. Davlat siyosati, xususiylar bilan hamkorlik va xalqaro tajribadan foydalanish global bozorda raqobatbardoshlikni oshirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'zbekistonning xalqaro iqtisodiyotdagi o'rnini mustahkamlanishi uchun tizimli islohotlar va strategik yondashuv zarur. Shu yo'l bilan raqobatbardosh eksport orqali iqtisodiy o'sishga erishish mamlakat farovonligi va barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlari ro'yxati:

1. Alimov, A. A. (2023). O'zbekiston iqtisodiyotidagi eksport salohiyatini oshirish yo'llari. Toshkent: Iqtisodiyot va moliya nashriyoti.
2. Xo'jayev, S. M. (2022). Global iqtisodiyotda O'zbekistonning raqobatbardoshlik strategiyalari. “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” jurnali, №3, 45-56-betlar.
3. Qodirova, D. R. (2021). Qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportini diversifikatsiya qilish masalalari. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
4. Rahmonov, B. X. (2024). Logistika va transport infratuzilmasining eksportga ta'siri. “O'zbekiston iqtisodiy axborotnomasi” jurnali, №5, 12-19-betlar.
5. To'rayev, M. H. (2020). O'zbekistonning xalqaro savdo integratsiyasi: muammolar va istiqbollar. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.